

עַל כְּשִׁלוֹנֵנוּ בְּבֵית *

מאת ד"ר שמעון רבידוביץ (לונדון)

א.

מובטחוני, קוראי מאמרי שפרסמתי בעשר השנים האחרונות בשאלת ארץ ותפוצות, מתוך בקורת המחשבה הציונית ותנועתה, — אף אחד מהם לא יעלה על דעתו לראותני כאלו באתי לגמור את ההלל על „מנחת עניי“ זו שהביאה כנסת ישראל לשם בנין הארץ בשני הדורות האחרונים, הם ימיה של חבת ציון והציונות המדינית.

אילו היה בכחם של ודוידים להחזיר את גלגל ההיסטוריה לאחוריו — היינו חייבים להרבות בודווי על חטאים שחטאנו לעתידנו הלאומי-המדיני, על שכה מעטנו להקריב „תמידין ומוספיין“ על מזבחה של ציון, ואנו עם מסורר ופזרן לכל מיני „עגלים“ שבעולם, — על חטא שהחמצנו כמה שעות-כושר נאות בתחום המדיניות הישוביות, ועל כמה וכמה חטאים שאין להם שום כפרה.

חטאים אלה מהם ודונות ומהם שגגות; אי על פי שאין לך כמעט בתחום זה שגגה שאינה עולה דדון.

עם ראשיתה של הציונות לא היתה כנסת ישראל מוכנה ומוכשרה כלל

---

* מאמרי זה — פרק בפרשת „שוחטות“ ההולכת ודונה ב„בדק הבית“ שפרסומו החל בעולם, ירושלים, תרצ"ט, גליון י"ח — הוכן לדפוס אף הוא בראשית השנה. כשאני שולחו עכשו לפרסום בירחון „בצורף“ (והריני מברך אותו ואת עורכו הנכבד והיקר באריכות ימים, ב„בריות גופא ורוחא“), עם סיום השנה רבת התלאות והטבל — מלכות היטלר השמידה קול תרועת מלחמה בעולם והחרב המתהפכת מתחילה לקצור את „קצירה“, בחרדה רבה אנו צופים בגורלו של העולם שנטל עליו לחזור ול„הצרף“ במבחן דם ואש, וביחוד בגורלו של ישראל — אחינו בטולניה, בגרמניה הגדולה ובשאר ארצות אירופה — העתידים (לא אפתח פי לשטן) ללקות כסלים, ככתוב וכמקובל, כ„בדוק ומנוסה“.

כולנו חסלה ותקוה שמלחמה איומה זו תביא בעקבותיה — לעולם ולישראל — חרות משעבוד היטלר והכרוך בו. כמובן, לא ניתן לנו לשער אף השערה כל שהיא על הגנוז בכנפיה של סערת-מלחמה זו, לנו ולזולתנו. ואף על פי כן, כוחב הטורים הללו סבור שרשאי הוא להגיה שאף לאחר שחרב-העולם תושב לדגה והכל יבוא על מקומו בשלום — העמוד שאלת ישראל בתפוצות מכאן בעינה ובמקומה, אם גם בשנויי-צורה ונוסח, וכנסת-ישראל היא בכחה להמשיך בבנין הארץ מכאן. כלומר, בעית ארץ ותפוצות, היא הבעיה המרכזית הנידונה כאן, תוא משמשת ענין לעיון ולדין מתמידים (ואולי בתוספת חומר והריפות מבורר האחרון) גם לאלה מחברינו בבית מדרשה של ספרותנו ש„יעמדו בדין“ ויחממו לחיי-שלום בעולם (כמו בשאריתו של עולם) ש„יוקם“ לאחר תום הטבח בו פתחה מלכות היטלר; הללו שיוזכו להמשיך ברקמת חוסי-היצירה העברית ב„אחרית-ימים“ זו, שכיום הזה — הוא ייזי באלול לשנת תרצ"ט, היום הראשון להסתעפות צבאותיו של היטלר על מלכות פולניה — לא ניתן לי להעלותה על דעתי דעתו של אדם מישראל שהרבה להדגיש את שני „הפנים“ בפני ישראל (פן-הארץ ופן-התפוצות) ושניהם לכשו קדרות, או הוסיפו קדרות לקדרותם בשעת לקוי-מאורות זו.

לקיומן של מצוות-כבוש וישוב, למלחין של חובות מדיניות-חברתיות מעין זו הכרוכה ביצירתו של אותו „מקלט בטוח“. אחד המונינו אחד משכילינו, במזרח ובמערב, היו אותה שעה נעדרים תפיסה מדינית-ישובית ישראלית. היהדות ה„ישנה“ — זו המסורתית-הדתית, ובעיקר באירופה המזרחית — לא היה בכחה להחליץ בהמוניה למפעל זה. אחד למאה או לאלף מבני מחנה זה טרח בהכאת ראיות ופסוקים ל„הכשרת“ ארץ ישראל וישובה („ישוב ארץ ישראל מן התורה מנין וכו“). פרט ליחידי סגולה שחרפו נפשם ועלו ארצה. וזו היהדות ה„חדשה“ — במזרח ובמערב כאחד — היתה נתונה בהלך-רוח „צנטריפוגאלי“ מיוחד במינו, היתה זו רובה ככולה חששנית ומהססת. הסמיעה מכאן היתה אותה שעה אוכלת את ישראל בכל פה. והשמרנות מכאן היתה מדכאה כל נסיון למרד, לסטייה מדרכי-אבות. ה„בורגנות היהודית“ התחילה בוטחת ב„מנוח“ שמצאה בגרים, חלוצי-לחמיהם של המוני הפועלים היהודיים (וארגונים גמנה על המפעלים החיוביים החשובים שבמאה הייט, וגם מבחינה ל א ו מ י ת כללית) נשבו ל„התבוללות שמאלית“, לאמונת-אשליה בקוסמופוליטיסמוס מיוחד במינו, שלא היה מצוי — בצורתו זו — בשום אומה ולשון. מה מתקני הדת הישראלית שבמערב אף מתקני החברה היהודית שבמזרח-היכו בסגורים וניטל מהם כחם להסתכל במציאות הישראלית כה ל כ ת ה . הראשונים תלו את כל תקוותם בליברליסמוס האירופי ובהסתגלות המתמדת, והאחרונים העמידו את הכל על נוסח מסוים של סוציאליסמוס בין-לאומי. הצד השווה שבהם שראו בכנסת ישראל כמות שהיא, בהיותה ובככותה (כ' קמוצה) הלאומית-הקבוצית, מעין „פגם“ או עקוב לאותו זוג שנזדווגו עם העולם. אלה ואלה לא הבינו שאין להם זכות-קיום והתמדת ממ שא לא דווקא תוך אותה כנסת ישראל גופה, כשהם עטופים בטליתוה, נשמעים להכרחי-יחיה הקבוציים, ומשמשים בכליה, אם כלי-קודש ואם כלי-חול; וכנסת זו לא ניתן לקטעה ל„אטומים גיאוגרפיים“ מכאן ולא להפשיטה מקרקעיותה ולעשותה כולה „כנסת של מעלה“, מכאן, ו„מעלה“ בנוסח מסוים. אלה ואלה לא ידעו שאין בכחה של שום תנועה מדינית, רוחנית או דתית לקנות שביתה הראויה לשמה בישראל אלא אם כן שרשיה דבקים באילן האומה בכללותה.

הרבה, הרבה יותר היה ישראל מצליח בכבושה של ארץ ישראל וביצירתו בה (עם ראשיתה של הציונות, כשהשעה היתה בכמה בחינות נוחה ביותר), — אילו לא נתברך באותם „פרוטסטנט-ראבינר“ (וגם רבים מהללו שלא הצטרפו למחאתם בפרהסיא היו בצנעא מסייעים בידם); אילו לא נשתקעו חוגי המשכילים שבמזרח ובמערב במיטט שערי ההתבוללות וההתנכרות לאומה; אילו לא הוקם באירופה המזרחית אותו חיץ בין תנועת הפועלים היהודית ובין התנועה לבנין הארץ (ול„אחר מעשה“ מותר להוסיף, שבמקצת חייבה בדבר גם תנועה זו שלא השכילה לכנס תחת טליתוה את המוני הפרולטריון היהודי, הנמק בעניו ומצפה לגאולה, ולא כאן המקום לדון בכך); אילו לא היו המוני המעמד הבינוני בארצות פזורינו נתונים

באותו איך־אונים מיוחד במינו, אילו לא היו הללו „בטבעם“ נעדרי־הכח לתגובה מדינית ראויה לשמה; ואילו לא היו עשירי ישראל במזרח, במערב ובאמריקה (הללו שזכו בשלל תקופה זו שבין מהפכה למהפכה) ותרמו את תרומתם בעין יפה לכל מפעל סיוע בעולם, למען הרמת קרן הכושים עד להנחת אבני פנה להיכלות מדע ואמנות ברחבי העולם כולו, בין אם נתבעו לכך בין אם לא נתבעו) מתעלמים מתנועת־התקומה שנוצרה ב„מקור מחצבתם“, מתנכרים לה, ואף כותרים ונלחמים בה בכל כחם. — בקצרה, אילו לא נתקלה הציונות מראשיתה בכל אותם המעצורים שהצרו את דרכה, החלישו את כח־כבושה, דלדלה מבית ומחוץ.

ודאי, כל עיון המשמש ב„אילר“ ובאלמלי“ ברכתו ספק, ואף זו: מן הנמנעות שהיא ערובה כל שהיא ביריגו, שאילו לא הניחה ההיסטוריה מקום לאותו „אלמלי“ — היתה נחלתנו מובטחת לנו. אי אפשר להניח בוודאות־עולם שאלמלי לא נתקלה הציונות בכל אותן התקלות מבית, לא היו יודרות עליה הגזרות מן התוך (כשם שאי אפשר להניח באותה וודאות שהתקוממות הערבים משנת תרצ"ו ואילך לא היתה פורצת, בצורה זו או בדומה לה, ק ו ד ס ל כ ן ובמסבות־מציאות אחרות, — אילו באה עליית־המונים מעין זו שבשנות תרצ"ג־תרצ"ו כמה שנים לפניהן). מה הצועק לשעבר אין צעקתו צעקה אף המתנבא ל„אחור“ אין נבואתו נבואה. ולפיכך אין אני פוסק ואומר שאלמלי לא נתקל בנין הארץ בכל אותם המכשולים המנויים ושאינם מנויים כאן, היה מפעל זה מתגשם בשלמותו הראויה לשמה במשך דור אחד או שנים, אולם, אין ספק בדבר שאילו כל אלה לא באונו, היתה עמדת ישראל בארץ זוכה ליתר בצור וחוסן; היקף הישוב וכחו, עמדתו כלפי חוץ היו ודאי תקיפים מבשעה זו, ובכמה בחינות יש בכך — לפחות לכמה דורות — להוותו הלאומית, משום „מעוות לא יוכל לתקוד“, שהרי כבר תורה אותו פילוסופוס קדמך, ה י ר ק ל י ס ו ס : „אין אתה יורד פעמיים תוך אותו נוהל עצמרי“ . . .

עם כל אלה, אין בשעה זו מן הצורך — לא במערכת־היה של הציונות ולא במחנות שמחוץ לה — להרבות דברים על עצם ב ר כ ת ה ש ל ה מ ח ש ב ה ה צ י ו נ י ת ו ת נ ו ע ת ה ל י ש ר א ל , על האורה הרבה שהאצילה זו לאומה בכללותה, זו מאירה, אם גם לא במדה הראויה, גם בכמה פנות חביוות שבחי ישראל, שלתוכן לא חדרה שמשה כלל וכלל, נהנו מברכתה גם מתנגדיה וצורריה, מימין ומשמאל, אף על פי שאינם מודים בדבר, ודאי, כאן אין מן ההכרח להוסיף אף רמז כל שהוא על כל אותם הערכים שהכניסה הציונות לבית אוצרה של היהדות המודרנית לא רק בתחום המדיניות והאזרחיות, אלא אף ברשות המוסריות, האסתטיות והחיוניות (וויטאליות).

הציוניות כמות שהיא בכללותה — אם גם יעכבו מן השמים ומן הארץ ולא תזכה להשיג את מבוקשה במלוא היקפו ובשלמותו הגמורה (והרי הישיגיהן של כל שאר התנועות שקמו לו לישראל במאות היט והכ, למן ה„בוני“ עד ל„אגודת ישראל“, הליברליסמוס הדתי ותנועת הטמיעה בכללן, מועטים הרבה מכבושיה של

הציונות ומתקיעת יתדה בארץ, והכתוב מדבר כאן בכללותה הקבוצית של האומה). — אין לה לחשוש מפני גזר דינה של ההיסטוריה. היתה זו והיה עמדה של הכבירה ביותר של היהדות החדשה (וכבר עמדו על החוב שזו מצדה חייבה אף לגלגלי התבוללות במערב, ולא רק למשיחיות ולשמרנות שבמזרח), יצירתה המדינית-הקבוצית הראשונה של היהדות מימות בר כוכבא, מפעלה הלאומי המדיני הממשי הראוי לשמו מיום שזו הלכה בגולה, — זה שזכה וסייעו לו כמה גורמים מן החוץ, מכאן, וההתפתחות מבפנים הכשירה לו את הקרקע מכאן.

ג.

אין אנו גורמים כאן את ההלל על הציונות כדי לעשות לה נפשות. אין התעמולה ממבוקשנו. ונהפוך הוא. בפני קהל ציונים (ועל אחת כמה וכמה ציונים הנזקקים ללשון העברית) אין לומר בימינו אלה לא הלל שלם ולא חצי הלל. כאן שומה עלינו להפוך ולהפוך בחסר ובפגום שבמחשבותינו ובמעשינו, בסטון שינוי והשלמה, עקירה מן השורש ובדק מתמיד.

לפיכך אני אומר: אם זה מכבר חייב היה מחנה הציונות להכיר בגבולותיה הטבעיים וההיסטוריים של זו, בגבולותיה למעשה ולחיי יום ביום בדור זה ובדורות יבואו — על אחת כמה וכמה בשעה זו! ארץ ישראל ותפוצות ישראל, כלומר ישראל בכללותו — תובעים הכרת-גבולין זו. שהרי אם תמשיך הציונות אף בשעה זו, לאור" התפתחות חיינו בתפוצות ובארץ, בהזנחתה של חובה זו — על כרחי תיעשה לה זו חסא לאומי שלא תהא לו כפרה עולמית. אין מן הצורך להוסיף ולהדגיש שעם ישראל (על כל מחנותיו ומעמדותיו) חייב להתגייס כולו בתכלית ההקרבה — בנפש וברכוש — לשם בנין הארץ, לעשייתו של כל מעשה שיש בו משום בצור עמדתנו בארץ והרחבתה, עד קצה גבול האפשרות. אל ישאר אף דונם-אדמה אחד בארץ שניתן להעבירו לרשות ישראל בידי זולתנו. כל ישראל שבתפוצות חייב להטות שכמו לסכל זה (בלבב שלם) שיכשיר את הישוב לעמוד איתן ביבשה ולשכח לחוף ימים דרך בני חורין ועומדים ברשות עצמם.

אולם, חובה ראשונה זו אי אפשר שתסיח את דעתנו מאותה עובדה מכריעה, שגם לאחר שנזכה לכבוש את כל שניתן לכבוש בארץ, לאחר שנפרוש את מצודתה של האומה על כל הנתון לה לקנין, לזכותה של בעלות לאומית, וארבע אמותיה של האומה תקנינה אף את רוב שטחה של אדמת ארץ ישראל, בקצרה לאחר שנשיג את כל מבוקשנו בארץ) — אף אותה שעה (והיא, לדאבונו הרב, אינה קרובה

(1) כמובן, איני מדבר אלא בארץ ישראל שבגבולותיה המדיניים כמות שהם קיימים בשעה זו. אין חלקי עם התולים תקוות רבות ב"חדירת" היהודים לארצות השכנות באסיה, — מכמה סעמים שאין כאן המקום לפרטם. מסופקני אם עתיד של חיי חרות וכבוד ראויים לשמם צפוי להם ליהודים ה"חוסים" בצל ארצות ערב המתקוממות וחוזרות לתחיה, שאין בהן ממת הסבלנות כלפי "מעוסייהן הלאומיים", וביחוד כלפי המעוט היהודי שבקרבו. ר' בנימין תאר — בבקורת מאמרי על "קיום התפוצה", "מאזנים", תרצ"ה — "אידייליה" של יהודים היושבים

כלל וכלל) שאלת ישראל החיצונית והפנימית לא תעבור מן העולס, לא כלפי עצמנו ולא כלפי העולס שמחוץ לנו, על פן ה"יהדות" ופן ה"יהודים" שבה כאחד. עובדה זו — ואם אינני טועה, התחילו בימים האחרונים מדיים במקצתה במערכותינו — זקוקה להודאה רשמית וגמורה מצד הציונות בכללותה. ולא רק ה"הודאה בפה" בלבד — אלא הסקת כל המסקנות הנובעות על כרחן מתוכה, כלומר הוצאה המביאה לידי שנוי ערכים בביתה של הציונות מן המסד עד הטפחות, בכל פנות מחשבתה ומעשיה.

ג.

אחת המסקנות הראשונות הנובעות מאליה — לעיון ולמעשה — מתוך אותה העובדה — אין בה לכאורה כדי להדהים ולהפתיע, אני גופי הדגשתיה כמה וכמה פעמים בשנים האחרונות (ואף בשנות ה"פרוספיריטי" בארץ). ללא עומס נמוקים וראיות אומרת זו דרך כלל:

אין הציונות כ מ ו ת ש ה י א יכולה בשום פנים להמשיך לא ב"פאסיביות" ולא ב"נייטרליות", לא בהתעלמות ולא בהתנכרות, לא בהססנות ולא בספקנות בהן נקטה זו עד עכשו כלפי שאלת ישראל שבתפוצות, צרכי שעה שעה ומקום-מקום שלה — ללא ח ו ר ב ן ע צ מ ה, ללא אכזר כל עמדותיה שכבשה עד כאן בחיי האומה וקפוח זכויותיה המרובות. ולא זו בלבד ש"מסורת" זו של נייטרליות, פאסיביות, כפירה וכו' כרוך בה הרס גמור לציונות, אלא שהיא גם הולכת ומסייעת לכך שאותו סבך הבדלים ונגודים הקיים בין יהדות הארץ חו שבתפוצות (לא רק ברשות ה ל ש ו ן בלבד) ילך ויעמיק; שיגבה הר ביניהן, שתהוט זו תעמיק ותרחב עד שלא תהא ניתנת לגשירה.

שוללי הגולה המחזיקים בקרנות מזבחה של הציונות ה"שלמה" מכאן, האידישאים הקנאים ושונאי ציון מכאן — רשאים וחייבים לנבא ל ק ר ע בין ארץ ותפוצה, לישראל העתיד להעשות ש ב ט י ם - ש ב ט י ם, ושבת לא יבין את שפת "רעהר", לא יחיה את חיי רעהו ולא יהא שותף בסבלו ובכבדו. אולם, אין בזה משום ציונות הראויה לשמה!

מטפיסיקאים ותיאולוגים בני אסכולות שונות, רשאים וחייבים ל"שעשע" נפשם ונפש מעריציהם בנחמת "שארית ישראל", שאר ישובי ובכדומה לה. אולם, אין זו דרך הציונות.

בארצות הסמוכות לארץ ישראל והם חיים בפועל את חיייה של הארץ (מאזם, יושב בקפריסין ואוכל פח ערבית בארץ ישראל וכו' וכו'), עמדתם של היהודים — שהם בחינת "אנוסים" — בעיראק ובמקומות אחרים מטפחת על פני דבריו של מבקר הנ"ל. אם הלאומיות הערבית החדשה תוסיף להתפתח בדרכה זו, אין לקוות לשנויים לטובה בתחום זה. ואשר לקשר שבלב בין יהודי התפוצות וארץ ישראל — הרי מכבר אמרתי (במאמרי "לבצר ולא לערער", מאוניסי, שם), שחידה של מאות אלף מישראל בפולניה, ליסא וכו' הרחוקות כרוכים בארץ ישראל הרבה יותר מחייהם של רוב אחינו במצרים, בעיראק ובשאר ארצות המזרח הסמוכות לארץ ישראל, מלמד שאין ה"קרבה הגיאוגרפית" מכריעה.

מן הנמנע, מן המסוכן בתכלית הוא שתנועה לאומית-מדינית, זו הרואה עצמה כתנועה המרכזית בישראל, התנועה הלאומית בהיא הידיעה, תנועה הפורשת את מצודתה על פני האומה כולה, (ללא הבדל מעמד ושכבה, לשון וארץ-מושב, השקפת עולם וגישה דתית), תנועה ריאליסטית, בת העולם הזה, העומדת כולה על הקרקע (ובכך מיטב חסנה ויפיה), תנועה שאינה לא כת ולא „אורדף“ בלע"ז, — שזו תהא נתפסת לאותו הלך רוח של „שאר ישוב“, ותהא דוגלת בשמו בבית ובחוץ, מה לתנועת-עם ול„אקריסטוקרטיסמוס“ זה, כביכול, הנאה לחבר „כהנים“ וכיוצא בהם? מושג האומה הסבוע ביסודה של הציונות מטפח על פני הלך-ראות ודעות ממין זה, — אף על פי שרבים במערכותינו מנסים מפקידה לפקידה להאחו בו, אם מתוך יאוש והרגשת אינ-אונים, לצורך נחמה „לעתות בצרה“, ואם מתוך „אופורטוניסמוס“ ו„נייטראליסמוס“ מיוחד במינו כלפי הבעיות שקיום ישראל בתפוצות גרמן, ועתים בא לשם למוד זכות על אותו וותור על החובות הזכוכות באותו קיום.

„שאר ישוב“ — פירושו: שאר לא ישוב. ואותו „שאר“ שלא ישוב

— הוא רוב רובה של האומה.

„שאר“ זה שלא ישוב — מה תהא עליו?

מה תהא על 98% מבני ישראל, תשעים ושמונה למאה מישראל בשעה זו, הללו העתידים לעמוד לפחות על תשעים למה מישראל גם לאחר הגשמת חזון הציונות בארץ (עד כמה שניתן לשער בימים אלה), כלומר על יד או ס"ו מיליוני נפש אלו שעל כרחם ישבו בתפוצות? ואל יעמדו אתי, על המקח. אל „ירגיעו“ את רוחנו בדברי „נחמה“, שלעתיד לבוא (בקרוב או באחרית הימים) יפחת מגין ישראל בתפוצות — מאליו, בדרך „הטבע“ או בהשפעת גורמים שונים מן החוץ (המרה, סמיעה, נשואי תערובת וכל מיני מיתות משונות בידי אדם ושמים; מלחמה וכו'). ולו יהי כדברי „נביאים“ הללו . . . לו יעמד „לעתיד לבוא“ מגין ישראל בתפוצות אך על עשרת מיליוני נפש (ומבלי שארץ ישראל תקלוט „הפרש“ זה, או תזכה במיליוני הנפש שיכלו בתפוצות) ואף על פחות מהם; ומצד שני, לו גם תשוּפר עמדתן של אי אלו תפוצות, ואך כחמשים למאה מיהודיהן ישאו על גבם את סבלה של שאלת ישראל — מה תהא על הללו, על „שאריית פליטתם“, בין אם יכלו בקצם ובין אם יאבדו לא בקצם?

מה תקנתם? ואם תאמרו: אין להם כלל תקנה — מה פירושו של „העדר תקנה“ זה לעשרה — חמשה עשר מיליוני נפש מפוזרים ברוב ארצות אירופה ואמריקה, מהם מקופחים ומנושלים בתכלית ומהם חוסים בצל מלכויות של „חסד“ וסבלנות? מהו — לדעת שוללי הגולה למיניהם השונים — שיעור הזמן ה„מינימלי“ הדרוש לאבדן מיליוני-המונים אלה, שגרמו כמה תנאים „בעונותינו הרבים“ ואין הם יכולים להסיח דעתם מיהדותם, לא הם ולא העולם שמחוץ להם, ממנו הם בורחים ובו הם מבקשים מפלט, לא הם ולא אנו?

תאמרו: „ירעו עד שיסתאברו וכו'!

„נאה“ דרשתם. אולם, ילמדונו רבותינו, כ י צ ד „ירעו“ הללו עד שיסתאבו? כיצד עורכים „רעייה“ זו שתהא כולה מכוננת כלפי ההסתאבות. הגון והכליון?

אם „חס ושלום“, „יתגלה“ ב„רועים“, כלומר בעדדי הצאן הללו, רצון לחיים ולקיום ולא ישלימו עם גזר דינם, ולא יעברו מן העולם — שהרי מטבעו של כל חי וקים שהוא מתמיד בקיומו, „רועה“ חוזר ו„רועה“ כל שעה שניתן לו כזית של מרעית, ולו תהא זו עומה ביותר, זבורית שבזבורית, והוא חוזר ומנסה לחדש נעוריו, להלחם בכל סכנה של ההסתאבות. לזקוף קומתו אף בשער המים של הגון וההסתאבות?

אתם אומרים: אם יסתאבו ואם לא יסתאבו, המוניי-התפוצות הללו י כ ל ו , אין להם מפלט מבכליון; ורבים מוסיפים: במהרה בימינו ובקרוב! הרי למעלה מארבעים שנה אתם מנבאים לאותו „כליון“ (ולא אתם בלבד, אלא גם המתבוללים בבית הצוררים בחוץ). — ובשעור זמן מועט זה טרה ורבה ישראל במדה עצומה ביותר (במקום עשרה מיליוני נפש בערך — בסוף המאה שחלפה — מונה כנסת ישראל בשעה זו כ־מיליוני נפש. על אף החללים שהפילה המלחמה בישראל ועל אף הטבח באוקריינה וכו' וכו'), „שבע נפל וקם“, עלה וירד, כבש כבושים רבים בחומר וברוח (אף על פי שחלילה לי מלהתעטף בטלית של אוסטימיסטן ולראות את חיינו בארבעים השנה האחרונות מתוך אספקלריה של „כי טוב“).

אמרו: עתידה ארץ ישראל לקלוט את „העודף“ או את „רבויה הטבעי“ של אומתנו בתפוצות — הרי זו לא קלטה עד כאן אף ח ל ק הגון מ„עודף“ זה; כשם שההגירה הרבה מרוסיה ופולניה לאמריקה ולארצות אחרות (מאמצע המאה ה־יט ואילך) לא הפחיתה את מנינם של יהודי התפוצות הללו, כלומר בתפוצותיהם ה ם .

הרי חזרה השאלה למקומה: „מליוני הרועים“ הללו ע ד שיסתאבו ויכלו — אם גם יהיו מוכנים להסתאב ונאלצים לכלות — מה תהא עליהם? המוני תפוצות אלו, מה ח ו ב ת ם ויעשוה — בארבע אמותיהם, ובתחום הניתן ההכרחי — מ ל ב ד ה„תבן והלכנים“ שהם מושבעים ועומדים לספק לבנין הארץ?

מה היא תשובתה של הציונות כמות שהיא (על כל מחנותיה) לשאלות אלו? מה היא עמדתה כלפי עובדה-מציאות זו שאין בכחן של שום שיטה או תורה להעבירה מן העולם?

אילו היתה זו שאלה ספרותית — היה ניתן ל„פתרה“ במאמרים „הגיוניים“ על העדר זכות-הקיום וכו' וכו' לתפוצות, או בדברי שירה על מפלצת הגלות, וזהמתה וכו'. אולם, לא בספרות אנו עסוקים — אלא במציאות התפוצות על כל נבכיה, סבכיה ותהומותיה.

אפשר היה לה לציונות „לצאת ירי חובתה“ בתשובה זו ששמה „שלילת-

הגולה" כלפי חוגים מסוימים של נערך מאמין ונלהב, של "בעלי בתים" יגעים, אינטליגנטים, רצוצים, בעלי־תשובה רומנטיקאים מסוגים שונים, ואף מתבוללים או סוציאליסטים לשעבר שנכחו כי ה"אוטופיות" החברתיות והמדיניות בעולם רחוקות משכר והגשמה — אולם חוששני ש ת ב ו ס ת ה תתא שלמה אם תמשיך גם בשעה זו בהנפת דגל־השליה ל ה מ ו נ י י ש ר א ל באשר הם שם (והתפתחותן הכלכלית והמדינית של תפוצות ישראל הרחיבה בכמה בחינות את המושג, המוך, הבניסה לתוכו שכבות חברתיות שלא נמנו קודם לכן על "המונים" אלו, ומן ההכרח לשים לב אף לכך). אין הציונות יכולה אף, לפתח את פיה" בשוקי ישראל שבימינו — כש"רוממותה" של שלייה זו בגרונה.

אם עד כאן אפשר היה לה לציונות ל ה ש ת מ ס ממתן תשובה חיובית וממשית, ת ש ו ב ת - ה נ ח ה, לשאלת ישראל שבתפוצות (כלומר, לשאלת רוב רובה של האומה), לצאת בעקבותיה של בתייענה זו המשמשת סמל (ויש אומרים: שלא כדיון) להעלמת־עין ולהיסח־הדעת, אף על פי שדרך זו היתה כולה דרך תהו והרס — הרי עכשיו אין דרך מ ע י נ ז ו כ ל ל ב מ צ י א ו ת , לא ניתן גם לה עלותה על הדעת.

רצונה של הציונות בכבוש, בהשבעה, בשמירת עמדתה בארץ ובתפוצות — הרי מן ההכרח שתכתוב ס פ ר כ ר י ת ו ת לרעיון שלילת־הגולה על גילויי השונים, לבערה ממחנותיה עד לשירור ולנותן טעם אחרון. אם רוצה היא בחיים, — עליה להבדל מעדת ה"שוללים" הללו החורים זה כשני דורות בישראל על "חכמת חידים" זו.

כמה נתבדו ה"שוללים" הללו. כמה הרבתה המציאות — בבית ובחוץ — לטפח על פניהם ופני תורתם!

ד.

— וזתור על "שלילת הגולה"? כלום אין גלי־הפורעניות ההולך ומציף על ישראל שבתפוצות משנת תרצ"ג ואילך עומד ומכריו על כך שאין לו לישראל זה לא תווה ולא עתיד? עכשיו אתה בא ותובע שנוי ערכין ומעשים כלפי התפוצה, גם בשעה זו? והרי הלכה "תפוצתך" ואיננה . . . כלום אינך נלחם ב"ריחים של רוח"? הרי המציאות כופה עלינו את שלילתה של התפוצה!

אמנם כן, כמות שאמרתי במאמרי "שער השלילה" (א), אולם הרי היא היא גם הכופה עלינו את קיומנו בתפוצה. בכח איתנים מכריחה אותנו מציאותו זו של עם בן י"ז מיליוני נפש מכאן ומציאותה של ארץ ישראל כיום הזה ובימים יבואו מכאן לעמוד על משמר התפוצה, הבל לפי המקום והשעה. המציאות בריה "דיאלקטית" מיוחדת במינה היא, כביכול: כופה

שלילה מכאן וחיוב מכאן. הראה את פך־השלילה שבה בלבד לא ראה אותה כולה, או לא ראה אותה כלל.

הראיה המכריעה (לפי שעה דינו בזו לבדה): לא היו ימים איומים לישראל בדורות ש־בין מהפכה למהפכה (בין המהפכה הצרפתית בשנת 1789 למהפכה הגרמנית בשנת 1933) כתקופה זו שמשנת תרצ"ג ואילך. מהפכת היטלר ועקבותיה ברוב ארצות אירופה הוכיחו (דווקא) את אמתותה של שלילת הגולה ה־אוביקטיבית במדה שאין למעלה ממנה. — אולם, כלום אין כל הכרוך במהפכה זו מטיל עלינו, על כרחנו, בעת ובעונה אחת גם לעמוד על נפש מיליונים מישראל בארצות פזורים, שנעלו בסניהם שערי כל הארצות, לרבות ארץ ישראל?

צא וראה: במדה שתורתה של שלילת הגולה הולכת ו־מנצחת — בה במדה הולך וגובר ה־כ־ר־ח־ה־ק־י־ם בה בתפוצה. במדה שקרקע הגולה הולכת ונשמטת מתחת רגלינו, בבחינה אוביקטיבית וממשית, — בה במדה הולך ח־י־ב־ה־ת־פ־ו־ז־ה־ז־ע־ה־ש־ע־ה־ , ובצורה שאף הקיצונים ב־שוללים לא יוכלו להתעלם ממנו.

מכאן: מי שיצא ויסיק מכל מה שהתרגש עלינו בשנים האחרונות ש־א־ו־ת־ה־שְׁלִיילָה־אמת היתה, אינו אלא מעיד על עצמו שלא קרא באותות הזמן כהלכה.

מה הוכיחו פורעניות אלו באמת? הוכיחו הללו ש־חסד לאומים חטאתי, שאין מנח בגויים, אין ערובת־עולם לזכויות בתפוצות; שלאחר תקופת ליברליסמוס ודימוקרטיה (אם גם באה לאחר יאוש, מתוך תבוסה של אימפריאליסמוס מתקיף) עלולות כמה מהאומות — או אף רובן, ואלי כולן, כדעת נביאי ה־אחרית — לשוב לסדר־ייחיים ומערכות־ייחסים המטפחים על פני מצוותיה היסודיות של המהפכה הצרפתית, מצוות השויון והחרות ליחיד ולאומה; שתנאים מדיניים וכלכליים מסוימים יש בהם כדי להעלות מ־תהום הנשיה תנועות אנטישמיות שלא היו במאות האחרונות כמותן לתוקף, לעקביות אכזרית וכי'; ששום תפוצה אין מעמדה חזקויותיה מונחות ב־קופסא שלה לעולמי עולמים; שאמנספציה הכתובה ומפורשה בחוקתה של מדינה ניתנה להבטל בן־לילה כאותו קיקיון דיונה; שאין לך כבוש והישג בתפוצה שלא ניתן לערער ולעקירה מן השורש, ואין מקום במזרח או במערב נהי עליו בטוחים וכי' וכי' —

כלומר, העמידונו הללו על אמתותן של כל התנחות שהיו ידועות לנו ומקובלות עלינו גם ב־שנים כתקונן. לשם כך לא היו צריכות הללו להתרגש עלינו. אולם — הנא מרכז השאלה — כלום הוכיחו הללו שזו התפוצה ניתן להעבירה מן העולם? ו־העברה־שיש בה משום פתרון לאומי חיובי?

אם יש ח־ד־ש בפרשת־גרמניה משנת תרצ"ג — אמרתי עם ראשיתה של מהפכת־היטלר, וחובתי היא לחזור על כך גם בשעה זו — ודאי שאין למצאו

ב צ ו ר ך היציאה מן הגלות. כלום לכך זקוקה היתה יהדות גרמניה ויהדות העולם לגזירות היטלר? כלום לא הספיקו לכך המון התלאות עד לשנת תרצ"ג?... לנו, לבני היהדות הלאומית, ודאי שלא היה צורך ב מ ו פ ת ח ד ש לחובת בנין א"י, ולבני המון התפוצה הגרמנית לא הוכיחו מאורעות אלו כמעט ולא כלום... אם יש בחיי תפוצתנו בגרמניה בשנת תרצ"ג מן החדוש — הרי אינו אלא בהלכות אלו שאנו לומדים מהם בשאלת התפוצה והתפוצות. חורבן יהדות גרמניה לא זה בלבד שחרת באותיות־אש על שמינו אמת־עולם זו, שאין בטחון ואין יציבות לישראל בתפוצות — אלא הבהיר גם אמת־שבמציאות זו שקיים גבול שבטבע לכח קליטתה של ארץ ישראל, כלומר לאפשרות פתרונה של שאלת היהודים... פרשת־היטלר, מהפכת־תרצ"ג — הורו את סוד התמדת התפוצה, את כח הקיום הטבוע בתפוצה הישראלית, זה שחלקו נובע מתוך אינרציה של התמדה מכאן וחלקו מתוך רצון התמדה ורציפות מכאן, זה ההולך ומתחדש בכל תפוצה כשמעמידים אותה בפני גורלה. למדנו: אין תפוצה ישראלית נעקרת ממקומה עקירה שלמה, עקירת־לחלוטין, עקירה מכוונת, ובשעור זמן ההולס את מושג העקירה והבטול המחולט — אלא אם כן היא, זוכה לגרוש שלם. כל תפוצה מתפוצות ישראל מתמדת ברובה ובעיקרה במקומה — כל שעה שאין המדינה השלטת סותמת את אחרונות בארות־חיה ואינה עוקרת אותה עקירה ראויה לשמה בזרוע).

שתי תקופות אנו מונים ב"פוליטיקה היהודית" (כלומר, אנטי־יהודית) של

(4) קיום התפוצה, שם: "צאו וראו: לא היתה בדרות האחרונים תפוצה מתפוצותינו שנפלה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא (בלי קורטוב של "מליצה"), שירדה מחירות (ואם גם לא היתה אלא חירות אורחית כלפי חוץ) לעבדות אורחית גמורה כזו התפוצה שבגרמניה. אף פעם לא נטלו מתפוצה זכויותיה המרובות בין לילה. אף פעם לא הושלכה החוצה" תפוצה כל כך מעורבה בהמוניה בחיי התרבות והחברה השלטת. לא נעשתה — בדרות האחרונים — בין לילה תפוצה בעלת־קומה בחומר וברוח מעין זו המקר גמור בבחינה משטט־אורחית, חברתית־מדינית. זה מאות בשנים לא נתחללו כבוד ישראל ושיבתו (שי"ן צרויה) גלוי לעיני כל העולם — עפעפנטליך רעכסליך" — כמות שנתחללו בשנת תרצ"ג מטעם שלטון אחת המדינות הגדולות, וכשעדיין נמנחה על חבר הלאומים! הרי צריכים היו ששים רבוא אלה, בני התפוצה הגרמנית, לצאת את ארץ מושבם בנעריהם ובקניהם. ואם הם לא היה בכחם — או רצונם לא היה מספיק לכך — חיבה היתה יהדות־העולם לערוך יציאת־גרמניה לעיני כל העולם, לשם הצלת התפוצה ולשם קדוש שם ישראל! אולם, כל התוקעים בשופרו של משיח והאומרים ליהודי גרמניה: צאו מן הגלות — לא היה בכחם אף להעלות על דעתם יציאת גרמניה שלמה, או יציאת רוב־רובם של בני התפוצה... יותר משנלחמה הציונות על רעיון עלית־ההמונים לארץ — כאילו עמדה בתוקף על שמירת עמדתה של התפוצה בגרמניה, מלחמת העתון הציוני "יודישע רונגשויו", ביחוד בימי המהפכה הראשונים, ראויה היא שיעלה זכרה אף כאן. מסוקו של רוברט וולטש: "שאוהו באון — את הכתם הצהוב", שיצא מלכות אלפי בני התפוצה, לא ישכח במהרה. "שאוהו באון — את הכתם הצהוב" נאמר. בנערינו ובזקנינו נעלה, מי אשר לב לו לא יוכל לשבח כאן, יקום ויעלה, בהמונים נצא ארץ זו שעשתה אותנו בין־לילה לא רק אורחים נסולי זכות־חיים והגנה, אלא גם אנשים נקלים סחתי־גזע וירודי־עם, כולנו כאיש אחד נעלה לבנות ארצנו — לא נאמר! מחנה זה נכון לשאת באון את הכתם הצהוב בגרמניה ההיסלראית מאשר לתקוע בשופר באולה — ותקה לאולת ההמונים איננה...".

שלטון היטלר: מראשית המהפכה עד לקיץ תרצ"ח בערך, ומאותו שעור-זמן ואילך. הראשונה — תקופת ה„גזע ודם“ הצרופה — היתה טבועה בחותם אידי-אולוגי נאציאנאל-סוציאליסטי מיוחד, והשניה (שהגיעה לפסגת-התפרצותה במאורעות נובמבר לשנת 1938) קבלה על עצמה את נוסח האנטישמיות ה„קלסית“, הסלולה, סגנון ה„פוגרום“, הגרוש וכו' (תערובת נוסח ניקולאי השני שברוסיה ופרדיננד ואיזבלה שבספרד, בצרוף אי-אלה יסודות שנשתיירו מהתקופה הראשונה). שתי תקופות אלו — שאולי ניתן לתלותן בבחינת מה גם ביסודות הנאציאנאל-סוציאליסמוס ה„צרוף“ והאימפריאליסמוס הגרמני ה„קלאסי“ המסורתי המתרוצצים בפוליטיקה הכללית של שלטון-היטלר — אשרו אשרו גמור אותו חוק-יסוד בחיי התפוצות, חוק הקיום וההתמדה, כמות שנסתתיו למעלה. בתקופה הראשונה — בה גם נתקיימה שיבת-היטלר, כלומר שיבת אלפי יהודים לגרמניה, — (למעלה מעשרת אלפים נפש לפי הרדעת שלטון-היטלר, עד שזה היה מוכרח לגזור — בשנת תרצ"ה — גזרות מיוחדות על השבים לגרמניה, והללו כנגדו, רבים מהם הערימו בכמה דרכים ועשו כמה מיני קפנדריא על מנת לזכות ולשוב ל„ארץ מולדתם“) — שלחה תפוצתנו בגרמניה כארבעים אלף נפש לארץ, (כנגד מאתיים אלף ומעלה לשאר התפוצות). בתקופה השניה, תקופת ה„פוגרום“ והגרוש למעשה (אם גם — להלכה — עדיין לא נגזרה סקוד-תגירוש מעין זו שבספרד), נוספו כמה מאות אלף נפש על תפוצתנו בגרמניה (בעטיו של ספוח אוסטריה וצ'כוסלובקיה), „עליה פנימית“ זו שיש בה להאפיל הרבה על יציאת-גרמניה משנת תרצ"ג עד היום, שבכללותה לא היתה ואיננה „לפום צערא“, לפי אכזריותו של השוט שהונף על תפוצה זו, ו„סבת כל הסכות“ ידועה לכולנו; נעולים שערי כל הארצות, לרבות ארץ ישראל, בפני שמונים או תשעים למאה משבעים או שמונים הרבוא שתפוצות גרמניה „הגדולה“ מונה בשעה זו, נעולים בשעה זו — ואין תקווה שיפתחו פתיחה שיש בה ממש בימים הקרובים.

(סוף יבוא)